UOT 94(479.24)

SEVİNC ABBASOVA
Bakı Dövlət Universitetinin doktorantı
sevinc_1899@icloud.com

1918-1920-Cİ İLLƏR HADİSƏLƏRİNİN QUBA BÖLGƏSİNİN ƏRAZİ VƏ ƏHALİ COĞRAFİYASINA TƏSİRİ

Məqalədə 1918-1920-ci illərdə Quba bölgəsində siyasi vəziyyət təhlil olunur. AXC-nin qurulması ərəfəsində baş verən siyasi hadisələrin Quba bölgəsinə təsiri haqqında da məlumat verilmişdir. 1918-ci ildə erməni-bolşevik qüvvələrinin Quba ərazisində törətdiyi soyqırımı da burada öz əksini tapmışdır. AXC dövründə bu bölgədə siyasi vəziyyətə diqqət yetirilmişdir. Denikinə qarşı mübarizə, Dağlılar Respublikası ilə ərazi mübahisələri, həmçinin, milli idarəçiliyin burada təsis edilməsi qeyd edilmişdir. AXC-nin bolşevik işğalından sonra süqutu, bolşevik hökumətinin qurulması və ona qarşı Quba bölgəsində olan mübarizədən də bəhs edilmişdir.

Açar sözlər: Quba, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, bolşeviklər, ermənilər, soyqırım, siyasi vəziyyət.

Giriş. Azərbaycanın şimal-şərq bölgəsi tarixi-coğrafi mövqeyinə görə mühüm əhəmiyyət malikdir. Hazırda bu ərazi Quba, Qusar, Xaçmaz, Şabran, Siyəzən rayonlarını əhatə edir. Burada XVIII-XIX əsrlərdə Quba xanlığı mövcud olmuş, çarizmin işğalından sonra digər xanlıqlar kimi Quba xanlığı da ləğv edilərək qəzaya çevrilmişdir. 1840-cı ildəki inzibatı məhkəmə islahatına görə Quba qəzası Dağıstan dairəsinə daxil edilmişdir. 1846-cı il 14 dekabr tarixli fərmanındakı yeni inzibati-ərazi bölgüsündə Quba qəzası Dərbənd əmirliyinin tərkibinə daxil edilmişdi, lakin 1860-ci ildə Dərbənd quberniyasının ləğvindən sonra Quba qəzası da Bakı quberniyasına daxil edilmiş oldu [7, s.159].

Cümhuriyyətin yaranması ərəfəsində siyasi vəziyyət. 1917-ci ildə baş verən Fevral inqilabı və Oktyabr çevrilişindən sonra yaranmış siyasi vəziyyət sözügedən regiona da təsirsiz ötüşmədi. Belə ki, bolşeviklərin təbliğatının aparıldığı bir məqamda burada Müsəlman Milli Komitəsi də təşkil edilmişdi. Bu komitə yerli əhalinin mühafizəsinin təşkili istiqamətində işlər görmüşdür. 1918-ci ilin martında bolşevik-erməni birləşmələri Bakıda və Azərbaycanın digər bölgələrində həyata keçirdikləri soyqırımı Qubada da tətbiq etmişlər. Bakıda hakimiyyəti ələ keçirən S. Şaumyanın rəhbərlik etdiyi bolşeviklər bütün Azərbaycanı nəzarətə götürmək istəyirdilər. Bunun üçün digər ərazilər kimi Qubaya da ermənilərdən ibarət xüsusi dəstələr göndərmişdilər. Bu da səbəbsiz deyildi. Bu zaman Qubada Müsəlman Milli Şurasında təmsil edilənlər üstünlük təşkil edirdi, onlar bolşevik hakimiyyətini qəbul etmirdilər. Buna görə də, S.Şaumyan buraya iki min ermənidən ibarət dəstə göndərmişdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, Quba qəzasında baş verən qırğınlar əvvəlcədən planlaşdırılmışdır. Bu məqsədlə ermənilər dünyanın bir çox yerlərinə Qubada ermənilərin müsəlman əhali tərəfindən sıxışdırıldığını, onların milli zəmində erməni və rusları öz yerlərindən qovmasını, evlərini yandırması kimi yalanlarını məqsədli şəkildə yayırdılar. Qubada soyqırımın məqsədli şəkildə törədilməsini göstərən tarixi faktlar bununla bitmir. Belə ki, 1918-ci ilin martın əvəllərində Qubada yaşayan bir sıra varlı ermənilər öz əmlaklarını sataraq bu ərazidən tələsik çıxıb gedirdilər. Bunun səbəbini onlardan soruşan yerli əhaliyə isə "sizinlə bizim aramızda nə isə gözlənilir, ona görə də komitə bizi geri çağırır" deyə cavab vermişdilər [4, s.118].

Qubaya ilk olaraq David Gelovaninin rəhbərliyi ilə dəstələr göndərilmişdi. Erməni təbliğatı nəticəsində yerli ermənilərdən ibarət dəstələr də onlara qoşularaq qırğınlarda aktiv iştirak etmişdilər. Lakin milli qüvvələrin müqaviməti nəticəsində Dağıstandan da könüllü dəstələr köməyə gəlmiş, bununla da erməni-bolşevik dəstələri geri çəkilmək məcburiyyətində qalmışdılar. Buna cavab olaraq Bakı Xalq Komissarları Soveti tərəfindən türk-müsəlman əhaliyə qatı nifrəti ilə seçilən Hamazaspın rəhbərliyi ilə əksər hissəsi ermənilərdən ibarət dəstə göndərilmişdi. Qubada bolşevik hakimiyyətinə boyun əyməyən türk-müsəlman əhalinin müqavimətinə qarşı göndərilmiş Hamazaspın dəstəsi amansızlığına görə "Cəza dəstəsi" adlandırılırdı [8, s.122]. Hamazaspın əmrlərinə müvafiq olaraq, ermənilər qarşısına çıxan bütün evləri və digər mülkləri yandırır, qadın, uşaq, yaşlı olmasına baxmayaraq

əhaliyə amansız divan tuturdu. Arxiv materialları, şahid ifadələrindən məlum olur ki, ermənilər yeniyetmə uşaqların başlarını kəsərək qadınlara uşaqların qanını içirtməyə məcbur etmişdi. Bundan başqa, müsəlmanların inancını təhqir etmək üçün 26 məscidi yandırmışdılar [4, s.122].

Bolşeviklərin himayəsindən istifadə edən ermənilər Qubada soyqırım törətmiş, bununla kifayətlənməyərək əhali arasında milli-etnik zəmində təxribat törətməyə çalışmışdılar. Ermənilər burada yaşayan ləzgi və digər xalqlar arasında nifaq salmağa, sünni-şiə məzhəb ayrılığını qabardaraq əhali arasında qarışqlıq yaratmağa, onları bir-birinə qırdırmağa çalışmışdır. Lakin ermənilərin kütləvi törətdiyi qətllər, əhali içərisində amansız, sözlə ifadə edilə bilməyəcək dərəcədə qəddarlığının şahidi olan insanlar belə təxribatlara uymamış, beləliklə də, ermənilər buna nail ola bilməmişdilər.

Qubada soyqırım törədən ermənilərin çirkin, cinayətkar əməlləri arxiv materiallarında öz əksini tapmışdır. Bu materiallardan bir daha aydın olur ki, erməni-bolşevik birləşmələri əhaliyə qarşı amansız divan tutmuşlar. Qeyd edək ki, Qubada türk-müsəlman əhali ilə yanaşı, yəhudilər də bu soyqırımın qurbanları olmuşdur. Araşdırmalar nəticəsində məlum olmuşdur ki, ermənilərin törətdiyi soyqırım nəticəsində üç minə qədər yəhudi həyatını itirmişdir. Son tədqiqatlar nəticəsində soyqırıma məruz qalan 104 nəfər yəhudinin şəxsiyyəti müəyyənləşdirilmişdir. Hamazaspın başçılıq etdiyi dəstə tərəfindən qətlə yetirilən yəhudilər Şimi dərəsinə atılmışdır. Quba bölgəsində həyata keçirilmiş soyqırım nəticəsində 167 kənd dağıdılmışdır [4, s.124].

Təəssüf ki, sovethakimiyyəti illərində rejimin tələblərinə uyğun olaraq, yazılan dərslik və digər tədqiqat əsərlərində bu hadisələr "vətəndaş müharibəsi", "Müsavat üsyanı", "mart qiyamı" kimi qələmə verilmişdir. 1991-ci il müstəqilliyimizin bərpasından sonra aparılan tədqiqatlarda bu soyqırım tarixi qiymətini alaraq obyektiv şəkildə araşdırılmağa başlanmışdır [5, s.16].

Erməni-bolşevik birləşmələrinin 1918-ci ildə xalqımıza qarşı törətdiyi bu soyqırımı 2007-ci ilin aprelində Qubada Qudyalçay ətrafında aşkarlanmış kütləvi məzarlıq bir daha sübut edir. Burada 50 nəfərdən çoxunun uşaq, 100 nəfərdən çoxunun qadın olduğu 400-dən çox insan cəsədi aşkar edilmişdir. Hazırda Qubada bu məzarlığı əhatə edən Quba soyqırım memorial-kompleksi fəaliyyət göstərir [1, s.25].

AXC qurulduqdan sonra 1918-ci ildə baş verən soyqırımı araşdırmaq üçün Fövqaladə Təhqiqat Komissiyası yaratdı. Fövqaladə Təhqiqat Komissiyası soyqırımda iştirak edən insanlara qarşı cinayət işi başlatmış, cinayətkarlar, şahid ifadələrini özündə əks etdirən mühüm faktlardan ibarətdir. Quba soyqırımı ilə bağlı faktlar da digər bölgələrimizdə baş vermiş soyqırımlar kimi Fövqaladə Təhqiqat Komissiyasının 3 cildlik, 451 səhifəlik toplusunda cəmləşmiş materiallarda öz əksini tapmışdır. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının sənədləri ermənilərin Cənubi Qafqazda, o cümlədən Quba qəzasında törətdiyi vəhşilikləri ifşa edir [1, s.4].

AXC dövründə siyasi vəziyyət. Erməni-bolşevik birləşmələri "Müsavat"ın sosial bazasını zəiflətmək üçün soyqırım törətsə də, qırğınlara, təxribatlara əl atsa da, məqsədinə nail ola bilmədi. 1918-ci il mayın 28-də Şərqin ilk demokratik respublikası olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti quruldu. Bundan sonra suverenliyin bütün Azərbaycanda bərpası istiqamətində işlər görülməyə başlandı. Belə bir zamanda milli qüvvələr öz güclərini bərpa edərək bolşevik-daşnak birləşmələrinə qarşı mübarizə göstərirdilər. Bu işdə Qafqaz İslam Ordusu köməyə gəldi. Belə ki, Qafqaz İslam Ordusunun Bakını azad etmək üçün mühasirəyə alması Bakı ilə Qubanın əlaqəsinin kəsilməsinə səbəb oldu. Bunun nəticəsində də Qubada olan bolşevik-erməni birləşmələri Bakı XKS-dən lazımi hərbi dəstəyi ala bilmədi. Qubanın düşmən qüvvələrdən təmizlənməsində Qafqaz İslam Ordusunun Dağıstanda apardığı əməliyyatlar da müsbət təsir göstərmişdir. Beləliklə, 1918-ci il avqustun əvvəllərində Quba bölgəsi tamamilə düşmən qüvvələrdən azad edildi. Bundan sonra bu bölgədə milli strukturların qurulmasına başlandı. Bu zaman türk ordusunun zabitlərinin bir hissəsi asayişi təmin etmək, hər hansı hücumun qarşısını almaq üçün Quba qəzasında yerləşdirilmişdi [7, s.162].

Quba işğalçılardan qurtulandan sonra burada vəziyyət stabilləşdi, yerli özünüidarə orqanları yaradıldı. Şəhər özünüidarəsinin rəhbəri Əliabbas Əlibəyov, şəhər komissarı isə İsmayıl Rzayev seçildi. Bundan əlavə Quba bölgəsindən 3 nümayəndə AXC parlamentinin üzvü olmuşdur, onlardan biri Quba şəhərindən, ikisi isə qəzadan idi: Ə. Zizikski, M.B. Axundzadə və Q.Ə. Məhəmmədbəyov. Fətəli Xan Xoyskinin qardaşı oğlu Əmiraslan Xan Xoyski Quba qəzasının rəisi təyin olunmuşdu [6, s.113].

AXC dövründə Quba qəzası ilə bağlı Dağlılar Respublikası ilə müəyən mübahisələr yaranmışdır. Belə ki, Dağlı Respublikasının hərbi qüvvələri Yalama dəmiryolu stansiyasına hücum etmiş, Azərbaycan ordusu tərəfindən bu təxribatın qarşısı alınmışdır. Yaranmış ərazi mübahisələri Dağlılar Respublikasının Xarici İşlər naziri Heydər Bammatovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Bakıda keçirdiyi görüş zamanı həll edildi. Belə ki, razılaşmaya əsasən, ərazi mübahisələrinin həllində bölgənin əhalisinin azad iradəsi əsasında müəyyənləşdirilməsi qərara alındı. Nəticədə Quba Müsəlman Şurası bu bölgənin Azərbaycanın tərkib hissəsi olduğunu bildirdi [6, s.113].

1919-cu ildə Şimali Qafqazda hərbi-siyasi vəziyyət gərginləşdi. Denikin qüvvələrinin Dağıstana hücumları Quba bölgəsi üçün də təhlükə yaratmış oldu. Hökumət tərəfindən Denikin təhlükəsinə qarşı müəyyən tədbirlər görüldü. 1919-cu il iyunun 19-da şimal sərhədlərinin möhkəmləndirilməsi məqsədilə Xaçmaz dəstəsi yaradıldı. Bakı qarnizonunun rəisi general Usubov Xaçmaz dəstəsinin rəisi təyin edilmişdi. Bundan başqa, Quba və Bakı qəzalarında könüllü dəstələri yaradılmağa başlandı. 1919-cu ilin aprelində AXC parlamenti tərəfindən könüllü dəstələrin yaradılması ilə bağlı komissiya təşkil edilmiş və əhaliyə müraciət edilmişdi. Yerli əhali bu çağırışa müsbət cavab vermiş və beləliklə, könüllü dəstələri formalaşdırılmışdı [7, s.161].

AXC-nin süqutundan sonra Qubada bolşeviklərə qarşı üsyan. 1920-ci il aprelin 27-də bolşeviklərin XI Qırmızı Ordusu Azərbaycanı işğal etdi və 23 ay mövcud olan AXC-nin varlığına son qoydu. Quba qəzasında yerləşən milli ordu qüvvələri də XI Qırmızı Ordunun 20-ci diviziyasına tabe etdirildi. Bolşevik işğalından sonra Qubada yeni bir ictimai-siyasi vəziyyət formalaşdı. Bölgənin sürətlə sovetləşdirilməsinə başlandı. Cümhuriyyət dövrində yaradılmış bütün hakimiyyət strukturlarının ləğv edilərək inqilab komitə təşkil edildi. Azərbaycan Kommunist (bolşevik) Partiyasının Quba qəzası komitəsi yaradıldı, onun sədri F. Abbasov idi [3, s.79].

Cümhuriyyətin süqutundan sonra işğalçılara qarşı Azərbaycanın bir çox yerlərində çıxışlar olmuşdur. Belə ki, əhali sovet rejiminə qarşı müxtəlif forma və vasitələrlə müqavimət göstərirdi: vergiləri verməkdən yayınır, XI Qırmızı Ordu hissələrini ərzaq və başqa məhsullarla təchiz etməkdən imtina olunur, yerli seçki orqanlarına öz adamlarını keçirməyə çalışır, itaətsizlik göstərilirdi və s. Bəzi ərazilərdə müqavimət hərəkatı açıq şəkildə silahlı çıxışlarla nəticələnirdi.

Bolşevik əleyhinə ən böyük çıxışlardan biri də Quba ərazisində baş vermişdir. Quba qəzasının müxtəlif kəndlərində ayrı-ayrı çıxışlar olmuşdur. Onlar içərisində Qusarın Kuzun və ona yaxın kəndləri, Rustov və Dəvəçi nahiyələri aktivliyinə görə fərqlənmişdir. Kuzun kənd sakini Möhübəli əfəndinin rəhbərlik etdiyi çıxışlar sovet tarixşünaslığında Kuzun hadisələri kimi öz əksini tapmışdır. Kuzundakı müqavimətlə bağlı bolşevik hökumət dairələrinə göndərilmiş rəsmi hesabatda Kuzundakı hərəkatın rəhbərləri arasında türk zabitləri və Şıxlarskinin də iştirak etdiyi qeyd edilmişdir. Həmçinin, rəsmi məlumatlardan aydın olur ki, bu hadisələrlə paralel olaraq digər qonşu kənd və nahiyələrdə çoxlu sayda qaçaq dəstələri də bolşevik rejimi əleyhinə aktiv fəaliyyət göstərmişlər. Lakin Kuzundakı üsyan yatırılmışdır [2, s.62-63].

Bu üsyan Azərbaycanın digər ərazilərində üsyanların şiddətlənməsinə və müqavimətin aktiv fazaya keçməsinə müsbət təsir göstərmişdir. Kuzundan sonra Dəvəçi və Rustovda bolşeviklərə qarşı silahlı müqavimətlər genişlənmişdir. Buna əsas səbəblərdən biri də AXC dövründə bölgədən millət vəkili olmuş Həmdulla Əfəndininin inqilab komitəsi tərəfindən həbs edilməsinə cəhd olmuşdur. Rəsmi hesabatlardan aydın olur ki, Həmdulla Əfəndi yerli əhali arasında böyük nüfuza sahib olmuşdur və o, yerli əhali tərəfindən gizlədilmişdir [2, s.63].

1920-ci ilin sentyabrında Həmdulla Əfəndi və tərəfdarları ilə bolşeviklər arasında silahlı toqquşmalar olmuşdur. Onu 1928-ci ildə həbs etməyə nail olmuşdular, 1929-cu ildə SSRİ MİK-in Rəyasət Heyətinin qərarı ilə güllələnmişdir [3, s.127].

Quba qəzasında bolşevik rejimi qurulandan sonra baş vermiş çıxışlarda keçmiş qəza rəisi Əlibəy Zizikski, nüfuzlu şəxslərdən Mayıl Zayirov da aktiv iştirak etmişdir. Mayılın təşkilatçılığı ilə Çiçi, eləcə də Söhüb kəndlərində böyük çıxışlar baş vermişdir. Bütün Azərbaycanda olduğu kimi, Quba qəzasında da sovet hökumətinə qarşı üsyanarəhbərlik edənləri ələ keçirmək üçün onların yaxınları müxtəlif təqib və təzyiqlərə məruz qalırdılar. Mayıl Zayirovun oğlu İbrahim də bu məqsədlə Quba həbsxanasına salınmışdır [2, s.64].

Qeyd edək ki, Quba bölgəsində baş verən üsyanlar bolşevik rejimini ciddi narahat etmişdir. Təsadüfi deyil ki, qəzadakı çıxışları yatırmaq üçün yerli əhaliyə müraciətlər edilmişdir. Belə müraciətlərdən biri də 1920-ci il sentyabrın 5-də Quba inqilab komitəsi üzvlərinin Dəvəçidə ictimaiyyətin iştirakı ilə iclas keçirilməsini misal göstərmək olar. Bu iclas və müraciətlərdə mübarizəyə qalxmış sakinlərə tabe olmaqları tövsiyə edilirdi. Bununla yanaşı, sovet hökuməti əhalinin müqavimətini qırmaq, silahlı çıxışların qarşısını almaq üçün bütün vasitələrdən istifadə etmişdir. Görülən tədbirlərdən biri də Quba qəzasına əlavə hərbi qüvvələrin gətirilməsi olmuşdur. Belə ki, AK(b)P MK-nın plenumunda Quba qəzasında baş verən üsyanların tamamilə dayandırılması ilə bağlı qərar qəbul edilmişdir. Ə.H.Qarayev, L.D.Qoqoberidze, H.Ə.Həmidov, H.Ağaverdiyev və digər hökumət nümayəndələri Qubaya gələrək vəziyyətlə tanış olmuş, nəticədə Qubaya 5 mindən çox sovet ordusun üzvü cəlb edilmişdir. Rəsmi sənədlərdən məlum olur ki, Qubada üsyançı dəstələrə qarşı 10 minədək əsgər iştirak etmişdir. Bu bir daha Quba qəzasında aprel işğalından sonra üsyanların daha geniş olduğunu, heç də sovet ədəbiyyatlarında göstərildiyi kimi, əhalinin bolşevikləri gül-çiçəklə qarşılamadıqlarını bir daha sübut etmiş olur [2, s.67].

AXC bolşeviklər tərəfindən işğal ediləndən sonra Azərbaycanın bir çox bölgələrində də üsyanlar baş qaldırmışdı. Quba qəzasının keçmiş rəhbəri Əmiraslan Xan Xoyski Gəncədə sovet-bolşevik işğalçılarına qarşı qaldırılmış üsyanın əsas təşkilatçılarından biri olaraq fəaliyyət göstərmişdir [9]. Bolşevik rejiminə qarşı həm Qubada, həm də Azərbaycanın digər ərazilərində baş verən üsyanlar sovet rəhbərliyi tərəfindən qəddarlıqla yatırılmış, üsyançılar ciddi və sərt şəkildə cəzalandırılmışdır. Bu üsyanlar məğlub olsalar da, xalqımızın mübarizəsinin bariz nümunəsi kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Nəticə. Quba ərazisi Azərbaycanın şimal-şərq hissəsində özünəməxsus yer tutaraq, həm çar Rusiyası zamanı, həm AXC dövründə, həm də bolşevik rejimi zamanı özünəməxsus yer tutmuşdur. Azərbaycanın "şimal qapısı" kimi mühüm tarixi-coğrafi mövqeyi ilə seçilmişdir. Cümhuriyyət dövründə bu ərazinin inkişafına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Quba qəzası və ətraf ərazilər ictimai-siyasi baxımdan aktiv olması ilə seçilmişdir. Cümhuriyyətin işğalından sonra baş verən hadisələr də bunu aydın şəkildə göstərir.

ƏDƏBİYYAT

1. Abışov V. Quba qəzasında Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı. Bakı, "Elm", 2017, 96 s.
2. Bayramova R. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra Quba bölgəsində sovet rejimi əleyhinə çıxışlar // AMEA Tarix İnstitutu elmi əsərlər, 2010, cild 34-35, s.59-73
3. Bayramova Rəxşəndə. Azərbaycanın Quba bölgəsi tarixin dönüş mərhələsində (1917-1920-ci illər) Bakı, "Turxan", 2018, 236 s.
4. İsgəndərli A. C. Azərbaycan həqiqətləri: 1917-1920. Bakı, "Elm və təhsil", 2012, 228 s.
5. İsgəndərli A. C. 1918-ci il mart soyqırımının tarixşünaslığı. Bakı, "Mütərcim", 1997, 184 s.
6. İsmayılova K. Cümhuriyyət dövründə Azərbaycanın şimal-şərq bölgəsində siyasi vəziyyət (1918-1920-ci illər). AMEA Naxçıvan bölməsinin xəbərləri, ictimai və humanitar elmlər seriyası, 2016, №3 s.111-118
7. Həsənli N. Q. Quba rayonunun tarixi-coğrafi mövqeyi // Odlar Yurdu Universitetinin elmi və pedaqoji xəbərləri. 2020 - № 56, s.159-162.
8. Рустамова-Тогиди С. А. Март 1918 г. Баку. Азербайджанские погромы в документах. Bakı, 2009, 863 s.
9. Ömərov V. Azərbaycan SSR-də bolşevik rejiminə qarşı silahlı üsyanlar (1920-1930-cu illər) **"**Səs" 2012, 28 noyabr, s.11. - http://www.anl.az/down/meqale/ses/2012/noyabr/279933.htm [29.09.2023].

СЕВИНДЖ АББАСОВА
Докторант Бакинского Государственного Университета

ВЛИЯНИЕ СОБЫТИЙ 1918-1920 ГОДОВ НА ГЕОГРАФИЮ ТЕРРИТОРИИ И НАСЕЛЕНИЯ ГУБИНСКОГО КРАЕ

В статье анализируется политическая ситуация в Губинском крае в 1918-1920 годах. Также была представлена информация о влиянии политических событий, произошедших накануне создания АДР, на Губинский регион. Здесь же отразился геноцид, совершенный армяно-большевистскими силами в 1918 году на территории губи. Во времена АДР основное внимание уделялось политической ситуации в этом регионе. Отмечались борьба с Деникиным, территориальные споры с Горской республикой, а также учреждение здесь Национального управления. Также упоминалось о падении АДР после большевистской оккупации, установлении большевистского правительства и борьбе против него в Губинском районе.

Ключевые слова: Губа, Азербайджанская Демократическая Республика, большевики, армяне, геноцид, политическая ситуация.

SEVİNJ ABBASOVA
Doctoral student of Baku State University

THE IMPACT OF THE EVENTS OF 1918-1920 ON THE GEOGRAPHY OF THE TERRITORY AND POPULATION OF THE GUBA REGION

The article analyzes the political situation in the Guba region in 1918-1920. It was also informed about the impact of political events on the Guba region on the eve of the establishment of the ADR. The genocide committed by Armenian-Bolshevik forces in Guba in 1918 was also reflected here. During the period of the ADR, attention was paid to the political situation in this region. The fight against Denikin, territorial disputes with the mountainous republic, as well as the establishment of national governance were noted here. The collapse of the ADR after the Bolshevik occupation, the establishment of the Bolshevik government and the struggle against it in the Guba region were also mentioned.

Keywords: Guba, Azerbaijan Democratic Republic, bolsheviks, armenians, genocide, political situation.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 29 sentyabr 2023-cü il.
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 05 oktyabr 2023-cü il.
Rəyçilər: t.ü.f.d. Sevinc Qasımova, t.e.d. Anar İsgəndərov.